

ציפור בין חושך לאור

ציפור על עץ ילדות
 שרה בחושך הדק.
 מעבר לשמשה הכפולה
 אני מקשיב לקולה
 ממרחק השנים.
 אני מקשיב לה היטב
 לציפור-כל-השנים.
 היא מגלה לי את סוד הזמנים
 כשהמרחק
 הולך ודק.

נפלא וסתום

כבר שנים לא קל לי עם שירתו של ידידי אנדד אלדן, מאז נכבשה רובה ככולה לפואטיקת מצלול המילים שלו, העושה את הבנתה לכה קשה. למה כוונתו? הנה דוגמה קלה יחסית, בית בן שתי שורות (האחרון משיר בן שלושה בתים) מספרו החדש באורז זורם הפרי בעודי (הקיבוץ המאוחד 2010):

"הזקנה מזככת את הכוב מפורת פרוזה בין חרוזיו
 אך היא נבלה, עלי הבלבוב נפלו לרגליה והלכה חולפת" (עמ' 38).

אנו רואים כי השורה הראשונה בנויה כולה ממילים שהצליל הדומיננטי שלהן נוצר על ידי האות ז' (זקנה, מזככת, כוב, מפורת, פרוזה, חרוזיו); ואילו השורה השנייה בנויה ממילים שהצליל הדומיננטי שלהן נוצר על ידי האות ל' (נבלה, עלי, הבלבוב, נפלו, לרגליה, הלכה, חולפת). כאילו בתחילת כל שורה, בית או שיר, מוצב מפתח מוסיקלי כלשהו - מילה, צליל, הברה, אות - אשר מכתוב את המשכו הצלילי (צליליות הקיימת כבר בשמו של המשורר אנדד אלדן וגם בשם הספר הנוכחי באורז זורם הפרי בעודי, כמו בספריו האחרים). כל עוד משמעות השיר או חלק ממנו מובנת לנו, עשוי השיר להיות נפלא באמת, אך ברגע שהיא הולכת ונאטמת, אנו הולכים ומתנתקים מהקריאה. הבית הקצר שהבאנו למעלה עדיין מובן (הזקנה מקהה את כוב השיר באמצעות הפרווה שלה, בעוד היא עצמה נובלת כעלה) וזה יפה. אבל ככל שהשורות נערמות זו על גבי זו באותה שיטה, הולך השיר ונסתם. לכן פתיחות השירים הן בדרך כלל מובנות (שתיים שלוש השורות הראשונות) אבל ההמשך נעשה קשה יותר. זאת גם בשל מבנה השיר שאין בו התפתחות, אלא בעיקר חזרה. לכן שורות הפתיחה אומרות כבר את העיקר וההמשך אינו אלא הצטברות של וריאציות. הנה למשל 3 שורות ראשונות מתוך 9 שורות השיר שבעמוד 37 מהמחזור 'הקשב הקשה': "הקשה קושיות הקשב לקשי התשובה שמע שברה שבשוב/ הקשב הקשה שבוי בשם בשבי התשובות הכש קריאת/ שמע לבוקר בקור קריעת הנקרעים בקרבו נקשר לשר..."

שורת הפתיחה שבה טמונה המשמעות עדיין מובנת (היא מדברת על הצגת שאלות והאזנה לתשובות הקשות), השורה השנייה - פחות (היא מדברת על ההקשבה הקשה השבויה בשבי התשובות), בשורה השלישית איבדתי את ההקשר (לא הבנתי בדיוק מה פירוש להכיש את קריאת שמע, ומהי קריעת הנקרעים, וכן הלאה). אבל אין בכוונתי לרפות את ידי הקוראים, ואני מזמין אותם לפרש פירוש מלא של השירים.

השירים הרזים בספרו של רפי וייכרט **שברים ומכפלות** (הוצאת קשב לשירה 2010) במיוחד בשער החמישי "אבי בגבורותיו", עלולים להטעות כאילו הם מחרזות של אבני חן שזורות על חוט. המחבר עצמו מזהיר אותנו מפני ראייה כזאת כשהוא מוסיף בשער שהוא בסוגריים ("י"ד מריים"). ואכן שירים אלה - הכתובים, בחלקם, שורות בנות מילה אחת - כל אחד מהם הוא כאבחת סכין בצוואר נמענו של השיר (שהוא כאן אביו של המשורר). למשל השיר 'אבי בגבורותיו': "הזקנה/ כופפה/ אותו/ לצורת/ האות/ ר // עכשיו/ לראשונה/ בחייו/ הוא/ מתחיל/ לאיית/ את/ שמי" (עמ' 54). ר' היא האות הראשונה בשמו של המשורר (רפי) ורק בזקנתו, בגבו הכפוף, מבטא האב לראשונה בגופו שלו את שם בנו.

דווקא רוונם של השירים הללו מאפשר להם להיות שירים של שנהא צרופה ומוזקקת. לפנינו אב שהתנכר לבנו וכאשר התגרש מאמו לא שש כמעט לשום קשר עמו. בשיר אחר, 'הסדרי ראייה' (של ההורים הגרושים לגבי בנם), הוא כותב: "בהסכם/ הסדרי/ הראייה/ מחקת/ את/ הכיתוב/ פעם/ בשבועיים/ וכתבת/ פעם/ בשלושה/ מבלי/ שידך/ רעדה" (עמ' 55). ואילו בשיר 'אבהות' מסופר: "פעם/ משהי/ הציגה/ אותך/ כאבא/ של/ רפי/ ואתה/ התקוממת/ והשבת, לה/ אני/ זה/ אני" (עמ' 60). לא פלא שכאשר מת אביו, כותב המשורר: "כשאתה מורד אל עפרך/ אין בי צער פרדתך" (עמ' 66). הטרגדיה היא שאב רע הוא גם סב גרוע, והדם הרע זורם כך מדור לדור. אחד השירים המצמררים בספר הוא השיר 'פאלאס תל-אביב, פרקי אבות': "במשחקיה שבקומת החניה/ בתי מדלגת לפנים./ לבי קופץ אתה על אונייה/ עיני חופזות אחר גווה בין מתקנים./ באחת הקומות אתה חוקר/ את גוועיתך, אדיש לשמחתנו./ כשנגמור לשחק לא נעלה לבקר, / עשורים של העדר מפרידים בינינו."

האב ובתו משחקים למטה בחניה. הסב משקיף באחת הקומות מעל. אך הם אינם עולים לבקר. הפער גדול מדי. והכאב של הקורא הוא על הנכדה הגדלה מבלי לדעת אהבת סב.

לכאורה השירים האחרים בספר הם אופטימיים ומלאי אור. אלה שירי הילדות של האב ושל בתו, הנשקפים אלינו מבעד לחלון ביתם. "ילדות" ו"חלון" הם שני הסמלים בשני השערים הראשונים 'בשכונה הישנה' ו-'שלוש ארבע ו...'; נוף הילדות הנשקף מבעד לחלון כמו שומר על רציפות ואחדות המקום גם מקץ עשרות שנים, כפי שמתואר, למשל, בשיר 'דיוקן עצמי במטבח, בן 46': "אם רק תציץ בחלוני - מה תראה? / גבר בתחתונים מבשל ביצים על גז 12 / - / מהחלון הזה הצצתי בעולם / ולרגעים כשאור גדול הכה בכל / הייתי שטף הדברים. / אחרי שנים, עדיין מאותו חלון / חזיתי בדירה ממול בצעירות מן המקלחת /..." (עמ' 15). ועדיין מאותו חלון מביטה אל העולם גם בתו (שהיא, כזכור, הנכדה בשיר שלמעלה). בשיר 'מבטים' נכתב: "את עומדת בחלון וצופה מעבר לדשא - / - / באותו חלון עמדתי כילד / וצפיתי אל קוצים ושלוליות. / מתבונן בגבך אני אוהב להיות / זה שפתח לך תריס אל התכלת" (עמ' 25). לכאורה אין דבר אופטימי יותר מאשר רצף של חיי הדורות הנמשכים באותו בית, אבל אנחנו כבר יודעים שאין זו תמונה של אושר אידילי בלתי מופרע בלבד.

שברים ומכפלות ספר שיריו התשיעי של רפי וייכרט הוא ספר של שירה לירית צלולה ומוזככת, שדוק של עצב תהומי בלתי נראה שורה עליה. המחבר מוסר לנו בה את ניסיון חייו כבן, כאב, כחבר (הפרק האחרון בספר "מניין אחרון" הוא פרידה מהמשורר יהורם בן-יאיר, פיצי שהלך בטרם עת לעולמו), הרצוף 'שברים ומכפלות', כלומר מה ששובר אותנו ומה שמכפיל את כוחנו, גם יחד. אם נשוב ונקרא עתה